

Колодійчук І. А.,
*д-р екон. наук, старший науковий співробітник ДУ «Інститут
регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», м. Львів*

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ

У порівнянні з країнами ЄС, рівень утворення побутових (ПВ) відходів в Україні є значно нижчим. Так, в перерахунку на особу в Україні фіксується утворення відходів на рівні близько 143 кг/рік, в європейських країнах – в діапазоні від 272 (Румунія) до 783 кг/рік на особу (Данія), показник EU-28 становить 486 кг/рік на особу (станом на 2020 р.). Економічні механізми управління побутовими відходами в країнах ЄС включають як інструменти стимулювання (знижки, заохочувальні ваучери), так і стримування (податки, збори, штрафи). Найчастіше застосовують наступні підходи: податки та плати на певні операції поводження з відходами (спалювання, захоронення), збори за певні види товарів (наприклад, пластикові пакети), схема ціноутворення та сплати за збирання та вивезення відходів (ціна за одиницю, система RAUT – «плати за те, що викидаєш»), схема повернення коштів (наприклад, за використану упаковку та тару), схеми розширеної відповідальності виробника за утилізацію використаної продукції, упаковки та інші інструменти (субсидії за перероблення, звільнення від ПДВ тощо).

На відміну від країн Європи, загальною тенденцією для України є низький рівень утилізації побутових відходів та високий показник їхнього захоронення на полігонах. Так, у 2020 р. з загальної кількості зібраних ПВ (12634888,4 т) утилізовано лише 0,04 %, спалено – 1,3 % [1]. Переважаюча частка відходів спрямовувалася на полігони (59,5 %). Так, ринок надання послуг щодо утилізації ПВ представлений лише одним регіоном, адже із загальної кількості утилізованих ПВ домінуюча частка припадає на Миколаївську область – 91,7 % (4117,7 т). Структура утилізаційних потужностей у вітчизняній системі поводження з відходами за кількісними та якісними параметрами не відповідає європейським стандартам, оскільки використовуються застарілі малоефективні технології. Абсолютна більшість об'єктів поводження з відходами в Україні – це *місця видалення відходів (МВВ)*, проблема більшості яких полягає в їхній експлуатації понад заплановані терміни, а також недотриманні норм щодо структури й нормативних обсягів надходження відходів. Якщо в країнах ЄС захоронення відходів коштує дорого і вартість однієї тонни становить від 4 до 75 євро, то в Україні – 0,14 євро, що не сприяє розвитку утилізаційних потужностей і покращанню екологічної ситуації.

Сьогодні ніякі внутрішні та зовнішні чинники не вказують на позитивну динаміку щодо збільшення обсягів утилізації відходів чи ситуацію, за якої

позитивні зміни найближчим часом можливі. Адже формування системи управління відходами за європейськими стандартами потребує значних фінансово-інвестиційних ресурсів. Першочергово ці кошти необхідні для того, щоб: а) забезпечити технічну й біологічну рекультивацію територій через закриття небезпечних МВВ категорій В–Г; б) здійснити аудит і реконструкцію МВВ, віднесених до категорій А–Б; в) побудувати нові санітарні регіональні полігони відповідно до Національного плану управління відходами до 2030 року; г) суттєво на основі науково-технічного обґрунтування розгорнути мережу утилізаційних потужностей тощо. Це дасть змогу розширити можливості у наданні якісних послуг у сфері поводження з відходами. У свою чергу, підвищуючи рівень якості заходів утилізаційного характеру, регіони України зможуть забезпечити якісні стандарти екологічного стану території та їхнього сталого розвитку.

Регулювання відносин у сфері управління відходами на законодавчому рівні ще напрацьовується. Як показує досвід України у поводженні з відходами у попередні роки, без якісного законодавчого забезпечення, удосконалення функцій менеджменту, передусім контролю за виконанням прийнятих рішень, відповідне регулювання неможливе апріорі. Формування системи управління відходами передбачає впровадження відповідних об'єктів інфраструктури, введення в дію сучасного обладнання та установок для проведення операцій утилізаційного характеру. Це дасть змогу, по-перше, активізувати економічну діяльність наявних суб'єктів господарювання у сфері поводження з відходами, розширити спектр функціональних запитів діяльності, надання якісних послуг; по-друге, ефективно виконувати передбачені законодавством про відходи завдання.

Серед сучасних утилізаційних систем заслуговує на увагу 65 автоклавний метод перероблення змішаних відходів, що поєднує високу економічну ефективність та екологічність. На ринку виробництва технологічного обладнання для перероблення відходів помітне місце займає польська компанія *Bioelektra Group S.A.* Інженерна група *Bioelektra* вдало поєднала 65 автоклавний метод (метод стерилізації) із системою автоматизованого сортування відходів, що в кінцевому результаті забезпечує 65 % рециклінгу ПВ. Суттєвою перевагою автоклавного методу є відсутність емісії запахів і можливість будівництва переробного підприємства поряд із населеними пунктами, що суттєво знижує транспортно-логістичні витрати. Технологія також не потребує попереднього сортування відходів у місцях їхнього утворення, що є актуальним питанням у вітчизняних умовах.

Список використаних джерел

1. Довкілля України 2020 рік: статистичний збірник. URL: www.ukrstat.gov.ua/